

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт
імя Максіма Танка»

ЗАТВЕРДЖАЮ

Прарэктар па вучэбнай рабоце

У.У. Шлыкаў

06 2016 г.

Рэгістрацыйны № УД- /зуч.

26-216

КРЫНІЦА ЗНАЎСТВА ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСІ

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасцяў:

- 1-02 01 01 Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны
- 1-02 01 02 Гісторыя і сусветная мастацкая культура
- 1-02 01 03 Гісторыя і экскурсійна-краязнаўчая работа

2016 г.

Вучэбная праграма складзена на падставе адукацыйных стандартаў вышэйшай адукацыі першай ступені па спецыяльнасцях 1-02 01 01 Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны (зацверджаны Пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 30.08.2013 № 87), 1-02 01 02 Гісторыя і сусветная мастацкая культура (зацверджаны Пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 25.07.2016 № 69), 1-02 01 03 Гісторыя і экскурсійна-краязнаўчая работа (зацверджаны Пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 25.07.2016 № 69)

СКЛАДАЛЬНІК:

І.Л. Калечыц, дацэнт кафедры ўсеагульнай гісторыі і метадыкі выкладання гісторыі, кандыдат гістарычных навук, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

С.А.Талмачова, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі і славянскіх народаў гістарычнага факультэта БДПУ, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;
В.Л. Ліпніцкая, дацэнт кафедры крыніцазнаўства гістарычнага факультэта БДУ, кандыдат гістарычных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай усеагульнай гісторыі і метадыкі выкладання гісторыі
(пратакол № 12 от 25 мая 2016 г.)

Загадчык кафедры

А.А. Корзюк

Навукова-метадычным саветам БДПУ
(пратакол № 6 ад 15 чэрвеня 2016 г.)

Афармленне вучэбнай праграм і суправаджаючых яе матэрыялаў дзеючым патрабаванням Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь адпавядае.

Метадыст

вучэбна-метадычнага ўпраўлення

Г.В. Вінаградава

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт
імя Максіма Танка»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па вучэбнай рабоце

_____ У.У. Шлыкаў

«__» _____ 20__ г.

Рэгістрацыйны № УД-___/вуч.

КРЫНІЦАЗНАЎСТВА ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСІ

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасцяў:

1-02 01 01 Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны

1-02 01 02 Гісторыя і сусветная мастацкая культура

1-02 01 03 Гісторыя і экскурсійна-краязнаўчая работа

2016 г.

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарта Рэспублікі Беларусь «Вышэйшая адукацыя. Першая ступень», зацверджанага «___» _____ г., рэгістрацыйны № _____

СКЛАДАЛЬНІК:

І.Л. Калечыц, дацэнт кафедры ўсеагульнай гісторыі і методыкі выкладання гісторыі, кандыдат гістарычных навук, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

С.А.Талмачова, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі і славянскіх народаў гістарычнага факультэта БДПУ, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;
В.Л. Ліпніцкая, дацэнт кафедры крыніцазнаўства гістарычнага факультэта БДУ, кандыдат гістарычных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай ўсеагульнай гісторыі і методыкі выкладання гісторыі (пракакол № 12 от 25 мая 2016 г.)

Загадчык кафедры

А.А. Корзюк

Навукова-метадычным саветам БДПУ (пракакол № 6 ад 15 чэрвеня 2016 г.)

Афармленне вучэбнай праграм і суправаджаючых яе матэрыялаў дзеючым патрабаванням Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь адпавядае.

Метадыст

вучэбна-метадычнага ўпраўлення

Г.В. Вінаградава

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная дысцыпліна «Крыніцазнаўства Беларусі» прадугледжана адукацыйнымі стандартамі і тыпавым вучэбным планам падрыхтоўкі студэнтаў па спецыяльнасцях 1-02 01 02 Гісторыя і сусветная мастацкая культура, 1-02 01 03 Гісторыя і экскурсійна-краязнаўчая работа.

Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі – гэта навуковая дысцыпліна, якая распрацоўвае тэорыю і методыку даследавання крыніц, даследуе гістарычныя крыніцы па гісторыі Беларусі і тую інфармацыю, якую яны ўтрымліваюць.

Мэта дысцыпліны “Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі” – даць студэнтам веды па тэорыі і методыцы крыніцазнаўства, інфармацыі аб крыніцах, звязаных з мінулым Беларусі, асноўных захавальніках і публікацыях крыніц па гісторыі Беларусі.

Задачы вывучэння вучэбнай дысцыпліны складаюцца з

- засваенне тэарэтычных ведаў у галіне крыніцазнаўства;
- авалоданне асновамі методыкі даследавання гістарычных крыніц;
- знаёмства з асноўнымі відамі пісьмовых крыніц па гісторыі Беларусі, іх захавальнікамі і публікацыямі.

“Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі” мае сувязі з такімі дысцыплінамі, як “Гісторыя Беларусі”, “Краязнаўства і этналогія Беларусі”, “Дапаможныя гістарычныя дысцыпліны”. Акрамя таго, змест дысцыпліны ўключае дадзеныя гістарычнай геаграфіі, палеаграфіі, археаграфіі і інш. Такім чынам, вялікае значэнне ў вывучэнні крыніцазнаўства гісторыі Беларусі мае міждысцыплінарны падыход.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі» павінна забяспечыць фарміраванне ў студэнтаў акадэмічных, сацыяльна-асабовых і прафесіянальных кампетэнцый.

Патрабаванні да акадэмічных кампетэнцый

Студэнт павінен:

АК-1. Валодаць і прымяняць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і практычных задач;

АК-4. Умець працаваць самастойна;

АК-6. Валодаць міждысцыплінарным падыходам да вырашэння праблем.

Патрабаванні да сацыяльна-асабовых кампетэнцый

Студэнт павінен:

СЛК-2. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння;

СЛК-3. Валодаць здольнасцю да міжасабовых камунікацый.

Патрабаванні да прафесіянальных кампетэнцый

Студэнт павінен быць здольны:

ПК-2. Выкарыстоўваць аптымальныя метады, формы і сродкі навучання.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Дапаможныя гістарычныя дысцыпліны» студэнт павінен ведаць:

- асноўныя крыніцы па гісторыі Беларусі;
- метадалагічныя прынцыпы і тэорыі сучаснага крыніцазнаўства;

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Дапаможныя гістарычныя дысцыпліны» студэнт павінен умець:

- выяўляць крыніцы па гісторыі Беларусі;
- выкарыстоўваць у навукова-даследчай працы па гісторыі асноўныя метады крыніцазнаўчага даследавання.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Дапаможныя гістарычныя дысцыпліны» студэнт павінен валодаць:

- паняццямі аб крыніцах па гісторыі Беларусі, іх месцы і ролі ў гістарычнай навуцы;
- метадыкай навуковай работы з крыніцамі;
- метадамі выкарыстання гістарычных крыніц у выкладанні гісторыі ў школе.

Усяго на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны па дзённай форме атрымання адукацыі адводзіцца 64 г. (3 з.с.), з іх аўдыторных 40 г. (20 лекцыі, 20 семінары). На самастойную работу адводзіцца 24 гадзіны.

На кіруемую самастойную работу па вучэбнай дысцыпліне адводзіцца 4 гадзіны, з іх 2 гадзіны лекцый, 2 гадзіны семінарскіх заняткаў.

Бягучая атэстацыя праводзіцца ў адпаведнасці з вучэбным планам у форме заліка (1 семестр).

РАЗМЕРКАВАННЕ БЮДЖЕТА ВУЧЭБНАГА ЧАСУ

Назва вучэбнай дысцыпліны	Сяместр	Колькасць гадзін вучэбных заняткаў						Самастойная (пазааўдыторная) работа	Форма бягучай атэстацыі
		усяго	аўдыторных	Из них					
				лекцыі	практычныя	семінарыя	лабараторныя		
Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі	1	64	40	20		20		24	залік
Усяго гадзін		64	40	20		20		24	

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛА

Раздзел 1. Крыніцазнаўства як навукa

Тэма 1.1. Асновы тэорыі і методыкі крыніцазнаўства

Месца і роля крыніцазнаўства ў гістарычнай навуцы. Аб'ект, прадмет і задачы крыніцазнаўства. Гістарычная крыніца, яе сутнасць і значэнне як носьбіта сацыяльнай інфармацыі. Праблема класіфікацыі гістарычных крыніц. Класіфікацыя крыніц Э.Бернгайма. Гістарычныя рэшткі і гістарычная традыцыя. Падзел крыніц на пісьмовыя, рэчавыя, вусныя, этнаграфічныя, лінгвістычныя, фота-, кінадакументы і фонадакументы. Падзел крыніц у адпаведнасці з формай адлюстравання рэчаіснасці на рэчавыя, пісьмовыя, фанічныя і выяўленчыя. Класіфікацыя гістарычных крыніц С.О.Шмідта. Крыніцы сацыяльнага і несацыяльнага паходжання. Гістарычная крыніца і гістарычны дапаможнік. Структура крыніцазнаўства. Сувязі крыніцазнаўства з паліяграфіяй, храналогіяй, архівазнаўствам і іншымі навуковымі дысцыплінамі.

Развіццё крыніцазнаўства ў навейшы час. Погляды на крыніцазнаўчую працу гісторыка М.Блока, Л.Феўра і інш. Распрацоўка тэорыі і методыкі крыніцазнаўства савецкімі гісторыкамі. Распрацоўка крыніцазнаўства гісторыі Беларусі. Д.І. Даўгяла, М. Улашчык і інш.

Спецыфіка мінулага як аб'екта пазнання. Рэтраспектыўны і рэканструктыўны характар гістарычнага пазнання. Эвалюцыя разумення гістарычнай крыніцы.

Гістарычная крыніца ў святле вучэння аб інфармацыі. Крыніца як адзінства аб'ектыўнага і суб'ектыўнага. Мэта яе стварэння і пытанне праўдзівасці, дакладнасці і паўнаты крыніцы.

Гістарычная крыніца і гістарычны факт. Інфармацыя крыніцы прамая і ўскосная, непасрэдная і апасродкаваная, наўмысная і ненаўмысная. Селектыўнасць фіксацыі рэчаіснасці ў крыніцах і шляхі яе пераадолення. Прынцып аб'ектыўнасці ў даследаванні крыніц і яго патрабаванні. Рэпрэзентатыўнасць складу крыніц як фактар, які забяспечвае аб'ектыўнасць вынікаў гістарычнага даследавання. Аптымiзацыя складу крыніц і іх інфармацыі. Прынцып суб'ектыўнасці ў крыніцазнаўстве. Улік суб'ектыўнага ў інфармацыі крыніцы, а таксама суб'ектыўнасці ўспрымання гэтай інфармацыі. Шляхі пераадолення суб'ектыўнасці пры даследаванні гістарычных крыніц. Прынцып гістарызму ў крыніцазнаўстве. Разгляд крыніц і іх інфармацыі ў канкрэтна-гістарычных узаемасувязях і ў развіцці. Гісторыя тэксту крыніцы. Этапы стварэння дакумента: чарнавікі, варыянты, канчатковы тэкст. Копіі, публікацыі, пераклады на іншыя мовы. Гісторыя дакумента на яго дакрынічнай стадыі.

Асноўныя этапы крыніцазнаўчага даследавання. Пошук і адбор крыніц. Апублікаваныя крыніцы. Гістарычная бібліяграфія. Архіўныя крыніцы. Фонды архіваў, гісторыя фондаўтваральнікаў. Крыніцы музеяў, бібліятэк і іншых захавальнікаў крыніц. Пошук крыніц у сетцы Internet'a.

Асноўныя метады даследавання крыніц. Параўнальна-тэксталагічны аналіз крыніц. А.А. Шахматаў. Параўнальна-гістарычны аналіз крыніц. Л.У. Чарапнін. Гісторыка-сістэмны метад. Колькасныя (матэматыка-статыстычныя) метады.

Тэма 1.2. Работа з гістарычнай крыніцай

Гістарычныя ўмовы ўзнікнення крыніцы. Канкрэтна-гістарычныя абставіны стварэння помніка. Прамы сэнс тэксту крыніцы. Высвятленне сэнсу слоў, выказаў. Ускосная інфармацыя. Алегорыі і іншаеказанні, падтэкст помніка. Высвятленне мэты або мэт стварэння дакумента. Аналіз уплыву ўмоў, у якіх фіксуецца гістарычная інфармацыя, на яе паўнату і дакладнасць. Аналіз сведчанняў, заснаваных на асабістых назіраннях. Уплыў асобы аўтара на перадаваемую ім інфармацыю. Крытыка звестак, трапіўшых у даследуемы помнік з іншых крыніц.

Падзел інфармацыі аб часе на прамую і ускосную, наўмысную і ненаўмысную. Аналіз прамой інфармацыі крыніцы аб часе. Аналіз ускоснай інфармацыі аб часе. Сінтэз інфармацыі аб часе. Вызначэнне апорных дат. Перавод часавай інфармацыі старажытнай крыніцы на сучасную сістэму летазлічэння. Супастаўленне ўсёй часавай інфармацыі крыніцы і аднаўленне часу гістарычных падзей.

Аналіз прамой прасторавай інфармацыі. Тапонімы. Аналіз ускоснай прасторавай інфармацыі. Выяўленне ускоснай прасторавай інфармацыі падчас аналізу тэксту крыніцы. Этнонімы, этнатапонімы, катайконімы, лакальныя лінгвістычныя з'явы, лакалізуючыя прыкметы крыніцы як матэрыяльнага аб'екта і інш. Сінтэз прасторавай інфармацыі. Арыенціровачная лакалізацыя. Удакладняючая лакалізацыя і вызначэнне месца гістарычных падзей.

Аналіз прамой інфармацыі аб асобе. Асабістыя імёны. Імёны кананічныя і некананічныя. Мянускі, прозвішчы, крыптонімы, псеўданімы. Ускосная інфармацыя аб асобе. Пол, узрост, сацыяльнае становішча, веравызнанне, палітычныя перакананні і г.д. Сінтэз інфармацыі крыніцы аб аўтары. Атрыбуцыя крыніцы. Атрыбуцыя поўная і няпоўная.

Сінтэз усёй інфармацыі крыніцы. Ацэнка паўнаты, дакладнасці, праўдзівасці і навуковай каштоўнасці гістарычнага помніка.

Раздзел 2. Пісьмовыя крыніцы па гісторыі Беларусі

Тэма 2.1. Дакументальныя крыніцы: заканадаўчыя дакументы

Заканадаўчыя помнікі як гістарычная крыніца і метады іх даследавання. Права звычайнае і права пісанае. Заканадаўства ва ўсходнеславянскіх землях IX—XIII стст. Руская праўда. Крыніцы права Вялікага княства Літоўскага. Віды заканадаўчых дакументаў XIV—XVIII стст. Прывілеі і граматы, іх кваліфікацыя. “Судзібнік” Казіміра IV (1468 г.), яго месца ў развіцці заканадаўства Вялікага княства Літоўскага. Статуты 1529, 1566, 1588 гг. і іх значэнне як гістарычнай крыніцы. Разнавіднасці заканадаўчых дакументаў сеймаў Вялікага княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай. Універсалы, дэкларацыі, канстытуцыі, маніфесты — іх асаблівасці і значэнне як гістарычнай крыніцы.

Заканадаўства Расійскай імперыі канца XVIII – пачатку XX стст. Тыпы і віды заканадаўчых дакументаў. Заканадаўчыя дакументы навейшага часу. Вызначэнне актаў і прынцыпы іх класіфікацыі.

Тэма 2.2. Дакументальныя крыніцы: актавыя матэрыялы

Актавы матэрыял як гістарычная крыніца і метады яго даследавання. З’яўленне актаў ва ўсходніх славян. Старажытныя акты беларускіх зямель і іх характар. Актавы матэрыял Вялікага княства Літоўскага. Публічна-прававыя акты Вялікага княства Літоўскага. Прывілеі на нерухомую маёмасць, выракі, уставы, прывілеі асабістыя, дзяржаўныя, царкоўныя ўніі. Актавы матэрыял судовых устаноў Вялікага княства Літоўскага: кнігі паточныя, запісовыя і дэкрэтовыя. Павелічэнне колькасці прыватнаправавых актаў (дадзеныя, духоўныя, купчыя, менавія, раздзельныя, пазыковыя, ільготныя граматы залежным сялянам, мяшчанам і інш.).

Тэма 2.3. Дакументальныя крыніцы: матэрыялы справаводства, статыстычныя і гаспадарчыя апісанні.

Праблемы крыніцазнаўчага даследавання матэрыялаў справаводства. Класіфікацыя матэрыялаў справаводства. Справаводства дзяржаўных устаноў. Стварэнне і дзейнасць канцылярыі Вялікага княства Літоўскага. Архіў канцылярыі (метрыка), першапачатковы і сучасны склад кніг метрыкі. Віды дакументавання. Сеймавыя матэрыялы: наказы паслам, запыты, пратаколы пасяджэнняў і інш. Мытныя кнігі, пісцовыя кнігі. Прыватная справаводная дакументацыя. Інвентары, іх паходжанне, класіфікацыя і значэнне як гістарычнай крыніцы.

Тэма 2.4. Апаведальныя крыніцы: летапісы і хронікі.

Летапісы і хронікі як гістарычныя крыніцы, метады іх вывучэння. Пратограф, рэдакцыя, звод, спіс. “Аповесць мінулых часоў”, яе рэдакцыі, асноўныя спісы і крыніцы. Этапы летапісання на беларускіх землях, цэнтры

летапіснай работы. Першы летапісны звод: гістарычныя ўмовы, у якіх быў створаны, крыніцы, рэдакцыі. Другі летапісны звод (“Хроніка літоўская і жамойцкая”), яго рэдакцыі. Трэці летапісны звод (Хроніка Быхаўца). Мясцовае беларускае летапісанне XVII – XVIII стст. Баркулабаўскі летапіс. Віцебская (Панцырнага і Аверкі) і Магілёўская (Сурты і Трубніцкіх) хронікі.

Тэма 2.5. Апаведальныя крыніцы: мемуарная літаратура.

Асаблівасці ўспамінаў і дзённікаў як гістарычных крыніц. Мемуарная літаратура XVII—XVIII стст. Ф. Еўлашоўскі, А. Філіповіч і інш. Эпістальярная спадчына як гістарычная крыніца. Перапіска дзельная і прыватная. “Допісы” Філона Кміты-Чарнабыльскага, перапіска Стэфана Баторыя, Жыгімонта III, Радзівілаў, Сапегаў і інш.

Тэма 2.6. Апаведальныя крыніцы: літаратурныя, агіяграфічныя і публіцыстычныя творы.

Прыёмы крыніцазнаўчага аналізу літаратурных і публіцыстычных твораў. Літаратурна-публіцыстычныя помнікі XII ст. як крыніцы па гісторыі Беларусі. “Слова аб палку Ігаравым”. “Павучэнні Уладзіміра Манамаха”. Літаратурная і публіцыстычная спадчына Кірылы Тураўскага. Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII стст. Ян Вісліцкі, М. Гусоўскі, Ф. Скарына, С. Будны і інш. Публіцыстычныя творы XIX—XX стст. Агіяграфічныя творы як гістарычная крыніца. Мэты стварэння агіяграфічных твораў. Агіяграфічны канон. Асаблівасці помнікаў старажытнай беларускай агіяграфіі як гістарычнай крыніцы. Жыццё Ефрасінні Полацкай, Кірылы Тураўскага, Аўрамія Смаленскага.

Тэма 2.5. Апаведальныя крыніцы: эпістальярныя крыніцы і перыядычны друк.

Перапіска дзельная і прыватная. “Допісы” Філона Кміты-Чарнабыльскага, перапіска Стэфана Баторыя, Жыгімонта III, Радзівілаў, Сапегаў і інш.

Раздзел 3. Асноўныя захавальнікі і публікацыі крыніц па гісторыі Беларусі.

Дзяржаўныя архівы Беларусі і іх фонды. Дзяржаўныя музеі. Аддзелы рукапісаў і старадрукаў бібліятэк. Асноўныя замежныя захавальнікі крыніц па гісторыі Беларусі.

Публікацыі крыніц па гісторыі Беларусі ў XIX — пачатку XX ст. І. І. Грыгаровіч. Дзейнасць археалагічных камісій. Публікацыі крыніц у XX ст. М. М. Улашчык. Публікацыі крыніц у Рэспубліцы Беларусь.

Вучэбна-метадычная карта вучэбнай дысцыпліны «Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі»

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін					Самстойная (паз-аўдыторная) работа	Метадычныя дапаможнікі, сродкі навучання	Літаратура	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі	Семінарскія заняткі	Лабараторныя заняткі	Кіруемая самастойная работа				
1 семестр										
1.	Крыніцазнаўства як навука	4		4			4			
1.1	Асновы тэорыі і метадыкі крыніцазнаўства 1.Прадмет і задачы крыніцазнаўства гісторыі Беларусі. 2.Гісторыя крыніцазнаўства 3.Тэорыя і метадалогія крыніцазнаўства	2		2			2	Прэзентацыя “Асновы тэорыі і метадыкі крыніцазнаўства”, хрэстаматыйныя матэрыялы	1, 2, 3, 7	Правядзенне бягучага апытання па асобных пытаннях тэмы
1.2	Работа з гістарычнай крыніцай 1.Глумачэнне гістарычных крыніц (герменеўтыка) 2.Вызначэнне часу з’яўлення гістарычнай крыніцы 3.Вызначэнне месца з’яўлення гістарычнай	2		2			2	Прэзентацыя “Работа з гістарычнай крыніцай”, хрэстаматыйныя матэрыялы	1, 2, 3, 7	Правядзенне бягучага апытання па асобных пытаннях тэмы

	крыніцы 4.Вызначэнне аўтарства крыніцы									
2	Пісьмовыя крыніцы па гісторыі Беларусі	14				4	14			
2.1	Дакументальныя крыніцы: заканадаўчыя дакументы	2		2			2	Прэзентацыя “Заканадаўчыя матэрыялы”, хрэстаматыйныя матэрыялы	2, 4	Праца з гістарычнымі дакументамі
2.2	Дакументальныя крыніцы: актавыя матэрыялы	2		2			2	Прэзентацыя “Актавыя матэрыялы”, хрэстаматыйныя матэрыялы	2, 5	Праца з гістарычнымі дакументамі
2.3	Дакументальныя крыніцы: матэрыялы справаводства, статыстычныя і гаспадарчыя апісанні	2		2			2	Прэзентацыі “Матэрыялы справаводства, статыстычныя і гаспадарчыя апісанні”, хрэстаматыйныя матэрыялы	2, 5	Праца з гістарычнымі дакументамі
2.4	Апавядальныя крыніцы: летапісы і хронікі	2		2		2	2	Прэзентацыі “Летапісы і хронікі”, хрэстаматыйныя матэрыялы	2, 6	Праца з гістарычнымі дакументамі
2.5	Апавядальныя крыніцы: мемуарная літаратура	2		2			2	Прэзентацыі “Мемуарная літаратура”, хрэстаматыйныя	2, 6	Праца з гістарычнымі дакументамі

								матэрыялы		
2.6	Апавядальныя крыніцы: літаратурныя, агіяграфічныя і публіцыстычныя творы	2		2		2	2	Прэзентацыі “Літаратурныя і публіцыстычныя творы”, хрэстаматыйныя матэрыялы	2, 6	Праца з гістарычнымі дакументамі
2.7	Апавядальныя крыніцы: эпістальныя крыніцы і перыядычны друк	2		2			2	Прэзентацыі “Эпістальныя крыніцы і перыядычны друк”, хрэстаматыйныя матэрыялы	2, 6	Калоквіум
3	Асноўныя захавальнікі і публікацыі крыніц па гісторыі Беларусі	2		2			6	Хрэстаматыя	1, 2, 3, 7	Кантрольная работа
	Усяго гадзін	20		20		4	24			Залік

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная:

1. Источниковедение: учебник для академического бакалавриата / Е.Д. Твердюкова и др.; под ред. А.В. Сиренова. – М.: Изд-во Юрайт, 2015. – 296 с.
2. Ходзін С.М. Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі : дапаможнік / С.М. Ходзін. – Мінск: БДУ, 2012. – 255 с.

Дадатковая:

3. Источниковедение : учебное пособие / Высшая школа экономики, национальный исследовательский университет; [Н.И. Данилевский и др.]; отв. Ред. М.Ф. Румянцева. – М.: Издат. дом Высш. школы экономики, 2015. – 684 с.
4. Матюшевская М.И. Источниковедение истории Беларуси / М.И. Матюшевская. – Могилев: МГУ, 2010-2011. Ч. 1.: Матюшевская М.И. Материалы законодательства на Беларуси IX–XXI вв. – 2010 г. – 42 с.
5. Матюшевская М.И. Источниковедение истории Беларуси / М.И. Матюшевская. – Могилев: МГУ, 2010-2011. Ч. 2.: Матюшевская М.И. Актовые материалы, материалы делопроизводства, экономико-географические, хозяйственные и статистические описания. – 2011. – 38 с.
6. Матюшевская М.И. Источниковедение истории Беларуси / М.И. Матюшевская. – Могилев: МГУ, 2010-2011. Ч. 3.: Матюшевская М.И. Летописи и хроники, литературные и публицистические произведения, мемуарная литература, эпистолярные источники и периодическая печать. – 2011. – 57 с.
7. Сиренов А.В. Источниковедение / А.В. Сиренов, Е.Д. Твердюкова, А.И. Филюшкин. – М.: Юрайт, 2015. – 395 с.

Пералік заданняў і кантрольных мерапрыемстваў кіруемай самастойнай работы студэнта па вучэбнай дысцыпліне

Кіруемая самастойная работа да раздзела 2.4 «Апавядальныя крыніцы: летапісы і хронікі»

Тэмы:

1. «Аповесць мінулых часоў», яе рэдакцыі, асноўныя спісы і крыніцы.
2. Этапы летапісання на беларускіх землях, цэнтры летапіснай работы.
3. Першы летапісны звод: гістарычныя ўмовы, у якіх быў створаны, крыніцы, рэдакцыі.
4. Другі летапісны звод («Хроніка літоўская і жамойцкая»), яго рэдакцыі.
5. Трэці летапісны звод (Хроніка Быхаўца).
6. Баркулабаўскі летапіс.
7. Віцебская (Панцырнага і Аверкі) хроніка.
8. Магілёўская (Сурты і Трубніцкіх) хроніка.

Заданне 1 узроўня:

- вывучэнне першакрыніц па тэме
- вывучэнне літаратуры па тэме

Заданне 2 узроўня:

- напісанне рэферата па тэме «Аповесць мінулых часоў» яе рэдакцыі, асноўныя спісы і крыніцы»;
- напісанне рэферата па тэме «Этапы летапісання на беларускіх землях, цэнтры летапіснай работы»;
- напісанне рэферата па тэме «Першы летапісны звод: гістарычныя ўмовы, у якіх быў створаны, крыніцы, рэдакцыі»;
- напісанне рэферата па тэме «Другі летапісны звод («Хроніка літоўская і жамойцкая»), яго рэдакцыі»;
- напісанне рэферата па тэме «Трэці летапісны звод (Хроніка Быхаўца)»;
- напісанне рэферата па тэме «Баркулабаўскі летапіс»;
- напісанне рэферата па тэме «Віцебская (Панцырнага і Аверкі) хроніка»;
- напісанне рэферата па тэме «Магілёўская (Сурты і Трубніцкіх) хроніка»

Заданне 3 узроўня:

- стварэнне прэзентацыі і падрыхтоўка выступлення па тэме «Аповесць мінулых часоў» яе рэдакцыі, асноўныя спісы і крыніцы»;
- стварэнне прэзентацыі і падрыхтоўка выступлення па тэме «Этапы летапісання на беларускіх землях, цэнтры летапіснай работы»;

- стварэнне прэзентацыі і падрыхтоўка выступлення па тэме «Першы летапісны звод: гістарычныя ўмовы, у якіх быў створаны, крыніцы, рэдакцыі»;
- стварэнне прэзентацыі і падрыхтоўка выступлення па тэме «Другі летапісны звод (“Хроніка літоўская і жамойцкая”), яго рэдакцыі»;
- стварэнне прэзентацыі і падрыхтоўка выступлення па тэме «Трэці летапісны звод (Хроніка Быхаўца)»;
- стварэнне прэзентацыі і падрыхтоўка выступлення па тэме «Баркулабаўскі летапіс»;
- стварэнне прэзентацыі і падрыхтоўка выступлення па тэме «Віцебская (Панцырнага і Аверкі) хроніка»;
- стварэнне прэзентацыі і падрыхтоўка выступлення па тэме «Магілёўская (Сурты і Трубніцкіх) хроніка»

Кіруемая самастойная работа да раздзела 2.6 «Апавядальныя крыніцы: літаратурныя, агіяграфічныя і публіцыстычныя творы»

Тэмы:

1. Літаратурная і публіцыстычная спадчына Кірылы Тураўскага.
2. Жыццё Ефрасінні Полацкай.
3. Жыццё Кірылы Тураўскага.
4. Жыццё Аўрамія Смаленскага.
5. Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII стст.: С.Будны.
6. Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII стст.: Ф.Скарына.
7. Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII стст.: М.Гусоўскі.
8. Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII стст.: Ян Вісліцкі.

Заданне 1 узроўня

- вывучэнне літаратуры па тэме «Літаратурная і публіцыстычная спадчына Кірылы Тураўскага»;
- вывучэнне літаратуры па тэме «Жыццё Ефрасінні Полацкай»;
- вывучэнне літаратуры па тэме «Жыццё Кірылы Тураўскага»;
- вывучэнне літаратуры па тэме «Жыццё Аўрамія Смаленскага»;
- вывучэнне літаратуры па тэме «Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII стст.: С.Будны»;
- вывучэнне літаратуры па тэме «Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII стст.: Ф.Скарына»;
- вывучэнне літаратуры па тэме «Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII стст.: М.Гусоўскі»;
- вывучэнне літаратуры па тэме «Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII стст.: Ян Вісліцкі».

Заданне 2 узроўня:

- напісанне рэферата па тэме «Літаратурная і публіцыстычная спадчына Кірылы Тураўскага»;
- напісанне рэферата па тэме «Жыццё Ефрасінні Полацкай»;
- напісанне рэферата па тэме «Жыццё Кірылы Тураўскага»;
- напісанне рэферата па тэме «Жыццё Аўрамія Смаленскага»;
- напісанне рэферата па тэме «Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII стст.: С.Будны»;
- напісанне рэферата па тэме «Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII стст.: Ф.Скарына»;
- напісанне рэферата па тэме «Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII стст.: М.Гусоўскі»;
- напісанне рэферата па тэме «Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII стст.: Ян Вісліцкі».

Заданне 3 узроўня:

- стварэнне прэзентацыі і падрыхтоўка выступлення па тэме «Літаратурная і публіцыстычная спадчына Кірылы Тураўскага»;
- стварэнне прэзентацыі і падрыхтоўка выступлення па тэме «Жыццё Ефрасінні Полацкай»;
- стварэнне прэзентацыі і падрыхтоўка выступлення па тэме «Жыццё Кірылы Тураўскага»;
- стварэнне прэзентацыі і падрыхтоўка выступлення па тэме «Жыццё Аўрамія Смаленскага»;
- стварэнне прэзентацыі і падрыхтоўка выступлення па тэме «Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII стст.: С. Будны»;
- стварэнне прэзентацыі і падрыхтоўка выступлення па тэме «Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII стст.: Ф.Скарына»;
- стварэнне прэзентацыі і падрыхтоўка выступлення па тэме «Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII стст.: М.Гусоўскі»;
- стварэнне прэзентацыі і падрыхтоўка выступлення па тэме «Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII стст.: Ян Вісліцкі».

Пералік сродкаў, якія выкарыстоўваюцца для дыягностыкі вынікаў
вучэбнай дзейнасці

Для дыягностыкі кампетэнцый выкарыстоўваюцца наступныя формы:
Для дыягностыкі компетенцій існуюць наступныя формы:

1. Вусная форма:

- даклады на канферэнцыях;
- калоквіўм;
- выступленне на семінарскіх занятках;

2. Пісьмовая форма:

- кантрольная работы;
- пісьмовы залік.

3. Вусна-пісьмовая форма

- справаздачи па аўдыторным практыкаваннем з іх вуснай абаронай;
- справаздачи па дамашнім практыкаваннем з іх вуснай абаронай;
- ацэньванне на падставе рэйтынгавай сістэмы.

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ

Назва вучэбнай дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб змяненнях у змесце вучэбнай праграмы ўстанавы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала вучэбную праграму (з указаннем даты і нумара пратакола)
Дапаможныя гістарычныя дысцыпліны	Усеагульнай гісторыі і метадыкі выкладання гісторыі		Рэкамендавана да зацвярджэння (пратакол № 12 ад 25.05.2016)

№ п/п	Назва раздзела, тэмы	Колькасць гадзін на СРС	Заданне	Форма выканання
1.	Асновы тэорыі і метадыкі крыніцазнаўства	2	Пошук і вывучэнне літаратуры па тэме	Выступленне на семінарскіх занятках, напісанне рэфератаў
2.	Работа з гістарычнай крыніцай	2	Пошук і вывучэнне літаратуры па тэме	Выступленне на семінарскіх занятках, напісанне рэфератаў
3.	Дакументальныя крыніцы: заканадаўчыя дакументы	2	Пошук і вывучэнне літаратуры па тэме	Выступленне на семінарскіх занятках, напісанне рэфератаў
4.	Дакументальныя крыніцы: актавыя матэрыялы	2	Пошук і вывучэнне літаратуры па тэме	Выступленне на семінарскіх занятках, напісанне рэфератаў
5.	Дакументальныя крыніцы: матэрыялы справаводства, статыстычныя	2	Пошук і вывучэнне літаратуры па тэме	Выступленне на семінарскіх занятках,

	гаспадарчыя апісанні			напісанне рэфератаў
6.	Апавядальныя крыніцы: летапісы і хронікі	2	Пошук і вывучэнне літаратуры па тэме	Выступленне на семінарскіх занятках, напісанне рэфератаў
7.	Апавядальныя крыніцы: мемуарная літаратура	2	Пошук і вывучэнне літаратуры па тэме	Выступленне на семінарскіх занятках, напісанне рэфератаў
8.	Апавядальныя крыніцы: літаратурныя, агіяграфічныя і публіцыстычныя творы	2	Пошук і вывучэнне літаратуры па тэме	Выступленне на семінарскіх занятках, напісанне рэфератаў
9.	Апавядальныя крыніцы: эпістальныя крыніцы і перыядычны друк	2	Пошук і вывучэнне літаратуры па тэме	Выступленне на семінарскіх занятках, напісанне рэфератаў
10.	Асноўныя захавальнікі і публікацыі крыніц па гісторыі Беларусі	6	Пошук і вывучэнне літаратуры па тэме	Выступленне на семінарскіх занятках, напісанне рэфератаў